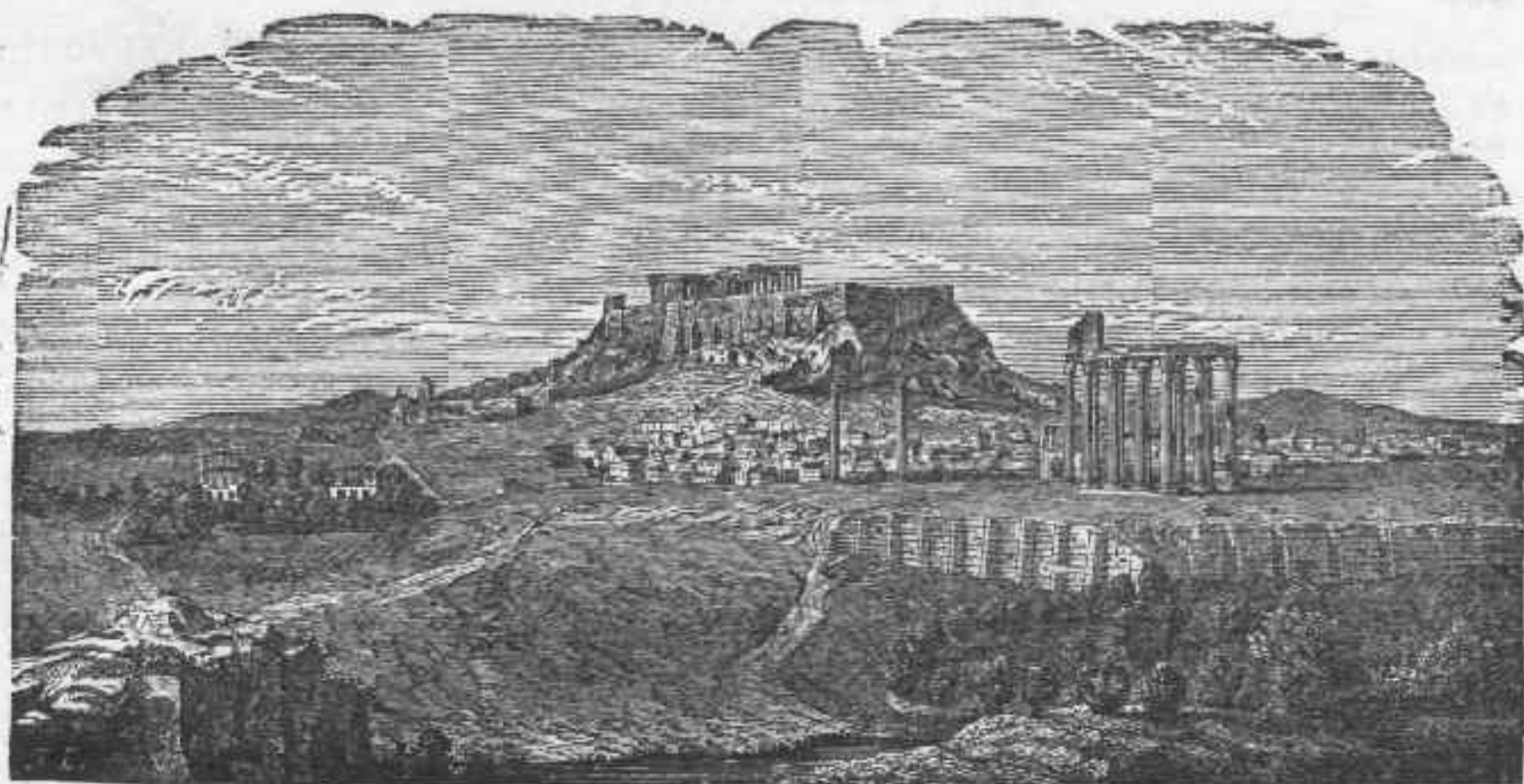

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1870.

ΤΟΜΟΣ Κ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 477

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ὑπὸ

Θ. ΚΑΡΟΥΣΟΥ.

Δ'.

ΦΙΛΑΒΒΟΣ.

Οὐδαμῶς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν σφόδρα ὀλίγων. Πλάτ. Φίληβ. Ἐστὶ τις ἄνθρωπος Ἕλλην ἱατρὸς, ἢ γραμματικὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ φιλόσοφος, ἢ ὅλως ὅστις οὖν ἄλλος ἀντιποιούμενος λόγων, ὃς οὐκ ἀνέγνω τὸν Πλάτωνα Φίληβον; Γαλην. πρὸς Λοκ.

Ὁ Πλατωνικὸς οὗτος Διάλογος παρέχει βεβαίως τροφήν ἀφθονον εἰς τοὺς πεινῶντας τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν, καὶ ὑπὸ ἀκατασχέτου φιλοσοφικῆς ἀνάγκης ἐλαυνομένους πρὸς ἀνεύρεσιν θετικῆς τινος λύσεως τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων ἠθικῶν προβλημάτων, ἅτινα ἡ διάνοια αὐτομάτως πως αὐτὴ εἰς ἑαυτὴν προτείνουσα ἐπιζητεῖ νὰ μάθῃ, τί τὸ ἀκρότατον τοῦ ἀνθρώπου τέλος, τίς ὁ ἠθικὸς προορισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τίς ἡ σχέσις τούτου πρὸς τε τοὺς νόμους τῆς λοιπῆς δημιουργίας καὶ πρὸς τὴν ὑπερτάτην τῶν ὄντων αἰτίαν. Περὶ τῆς λύσεως οὖν τῶν τοιούτων δυσχερῶν προβλημάτων πραγματεύε-

ται καὶ ὁ Φίληβος, ὅστις κατὰ διάκρισιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῇ *Πανδώρα* καταχωρισθέντων, τοῦ Συμποσίου, τοῦ Φαίδρου καὶ τοῦ Φαίδωνος, ἐν οἷς τὸ τραχὺ καὶ ξηρὸν τῶν μεταφυσικῶν θεωριῶν διαποικίλλεται διὰ τῶν γραφικῶν σκηνῶν τῶν ποιητικῶν καλλονῶν καὶ τῶν ζωηρῶν εἰκόνων διεξάγεται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑπὸ διδακτικὴν μορφήν διὰ τινος διαλεκτικῆς ἀνάγκης καὶ αὐστηρᾶς ἀναλύσεως. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φίληβῳ ψυχολογικῶς τε καὶ ὀντολογικῶς ἀνεκρίττων τὰ στοιχεῖα τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, καὶ συμπεριλαμβάνων ἐντὸς εὐρυτέρας ἀρχῆς καὶ ὑπερτέρας ἐνότητος τὰς μονομερεῖς καὶ ἀντιθέτους διδασκαλίας τῶν προγενεστέρων καὶ συγχρόνων του φιλοσόφων, ὧν οἱ μὲν ἔθετον τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας εἰς τὴν ἡδονήν, εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν, οἱ δὲ εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φρόνησιν, ἀνοίγει εἰς τὴν ἐπιστήμην νέον ὀρίζοντα καὶ ἐξερχόμενος τῶν στενῶν τῆς ἠθικῆς ὁρίων ἀναδεικνύει τὸ κατ' ἀνθρώπον ἀγαθὸν ὡς ἀπόρροϊαν καὶ ἀντανάκλασιν τῆς παγκοσμίου ἁρμονίας καὶ τάξεως, ὡς ἐκμαγεῖον] καὶ ἐκτύπωμα αὐτοῦ τοῦ ἀπολύτου ὄντος, αὐτῆς τῆς θείας νοήσεως. Ἀλλὰ τὸ Πλατωνικὸν τοῦτο σύγγραμμα ὑπὸ φιλοσοφικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐποψίν θεωρούμενον φέρει εἰς ἀπόγνωσιν καὶ αὐτὸν τὸν φιλοπονώτερον σπουδαστὴν, καὶ τοὶ ἐναγωνίως ἐντείνοντα ὅπως εἰσδύσῃ εἰς τὸν νοῦν

πλείστων χωρίων, συναρμολογῶν αὐτὰ πρὸς ἄλλη-
λα καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐνότητα· διότι αἱ μὲν
περὶ τὴν ὕλην τοῦ διαλόγου δυσκολίαι κατὰ μέγα
μέρος ἐκπηγάζουσιν ἐκ τῆς καινοτομίας τεχνικῶν
τινῶν ὄρων, ἐκ τοῦ ὑπαινιγμοῦ πρὸς τὰς δοξασίας
ἄλλων προσώπων ἱστορικῶν καὶ συγχρόνων φιλοσο-
φησάντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, πρὸ πάντων
δὲ ἐκ τῶν φαινομενικῶν ἐκείνων ἀσυναρτησιῶν καὶ
παρεκβάσεων, ἐν αἷς ὁ μὴ γινώσκων ν' ἀνευρίσκη
τὸ νῆμα τῆς συζητήσεως· κινδυνεύει νὰ περιπλανᾷ-
ται ἀσκόπως εἰς ἀδιέξοδον λαβύρινθον. Αἱ δὲ περὶ
τὸ εἶδος ἢ τὸ λεκτικὸν ἀναφυόμεναι ἀπορίαι ἀποδο-
τέαι εἰς τὸ ἄστατον τῶν τοῦ κειμένου γραφῶν, εἰς
τὸ ποικίλον τῶν εἰκασιῶν καὶ τῶν σχολίων, εἰς τὸ
διακεκομμένον καὶ ἀνακόλουθον τῆς συντάξεως, εἰς
τὸ στρυφνὸν καὶ συνεστραμμένον τῶν περιόδων, εἰ-
δικώτερον δὲ εἰς τὴν ἐντασιν μεθ' ἧς ἀγωνίζεται ὁ
συγγραφεὺς· ἵνα οὕτως εἰπεῖν καταδαμάσῃ τὴν ἐκ-
φρασιν, ἀναγκάζων αὐτὴν ὅπως καταστῇ εὐκαμπτὸν
ὄργανον πρὸς ἀκριβῆ διερμηνεύσιν τῶν πρωτοτύπων
διανοημάτων του.

Ἐντεῦθεν οὖν ἔπεται ὅτι ἐὰν καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Φι-
λήδου ἐκθέσεως ἐπεχειροῦμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν
αὐτὴν μέθοδον ἣν καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν τριῶν προεκ-
δοθέντων διαλόγων ἐτηρήσαμεν, πρὸ τῆς διασαφή-
σεως τοῦ διαλόγου ἀφηγούμενοι τὴν ὑπόθεσιν αὐ-
τοῦ ἢ συνοψίζοντες τὸ κύριον ἐμπεριεχόμενον, σμι-
κράν τινα ἢ οὐδεμίαν θὰ παρείχομεν ὠφέλειαν διὰ
τῆς ξηρᾶς ταύτης ἀφηγήσεως· εἰς τὸν πρωτόπειρον
περὶ τὰς τοιαύτας μελέτας ἀναγνώστην, ἀφ' ἑαυτοῦ
διερχόμενον τὴν ὑπόθεσιν ἄνευ διηγετοῦ· χειραγω-
γίας καὶ διαφωτίσεως περὶ τε τῶν λεπτομερειῶν τῆς
Πλατωνικῆς πραγματείας, καὶ περὶ τῶν ἀποτόμων
ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλο ἀντικείμενον μεταβάσεων, ἐν αἷς
ὅμως ὑποκρύπτεται ἡ ἐσωτερικὴ σύνδεσις καὶ συν-
ἀρθρώσις τῶν ποικίλων μερῶν τοῦ διαλόγου, ἀπαρ-
τιζόντων ὅλον αὐτοτελὲς καὶ εὐρύθμον.

Πρὸς διευκόλυσιν οὖν τῶν νῦν κατὰ πρῶτον μυη-
θησομένων εἰς τὰ τοῦ Φιλήδου ἀπόρρητα, θέον ὅπως
συναναμίζωμεν τὴν ὑπόθεσιν μετὰ τῆς διασαφήσεως
ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τινος συνοπτικῆς ἐρμηνείας τοῦ
κειμένου, ἀκροώμενοι ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ
Πλάτωνος τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ
ἐμπεριλαμβανομένων διδασμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀ-
νελκύοντες ἐν ἑκάστῳ τούτων, καὶ ἀποπειρώμενοι
καθ' ὅσον ἐπιδέχεται ἡ φύσις τοῦ πράγματος, ἵνα
διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς ἀρχαιοπρεποῦς καὶ
παρ' ἡμῖν ἀσυνήθους φρασεολογίας, καὶ διὰ τῆς διαρ-
ρήξεως τοῦ διαλεκτικοῦ ὕψους δι' οὗ αἱ ἔννοιαι
περιβάλλονται, καταστήσωμεν αὐτὰς μᾶλλον εὐ-
προσίτους τοῖς ἐντευξομένοις. Διερχόμενοι οὖν τὸν
διάλογον τοῦτον θέλομεν ἐκθέσειν ἐφεξῆς τὰ συ-

στατικά αὐτοῦ μέρη, ἐπισυναπτομένης ἐνταυτῷ καὶ
τῆς πρὸς ἐν ἑκάστον τούτων ἀναγκίας διασαφήσεως.

Ἡ ἐναρξίς τοῦ Φιλήδου, ὡς καὶ ἡ τοῦ Κρατύλου,
ἐλλείπει τῆς ἐν ταῖς ἄλλοις Πλατωνικοῖς διαλόγοις
προταττομένης μακρᾶς εἰσαγωγῆς, ἐν ᾗ προσδιορί-
ζονται ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς συνδιαλέξεως, οἱ
χαρακτήρες τῶν προσώπων, προαναγγέλλονται δὲ
καὶ αἱ ἀφορμαὶ, εἰς αἷς ἀπλήτις συνδιατριβῇ δύο ἢ
πλείονων ἐτέρων ἡρέμα καὶ βαθμηδὸν προεχίνουσα,
μετατρέπεται εἰς σπουδαίαν ἐρευναν καὶ ἐπιστημο-
νικὴν συζήτησιν. Ὁ παρὼν διάλογος φαίνεται ὡσα-
νεὶ ἡκρωτηριασμένος καὶ ἀκέφαλος· διότι ὁ Σωκρά-
της, ὅστις προλαβόντως εἶχε συζητήσει μετὰ τοῦ
Φιλήδου ὅτι οὐχὶ ἡ ὑπὸ τούτου ὑποστηριζομένη ἡ-
δονὴ καὶ τέρψις εἶναι τὸ ἀγαθὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἄναντίον ἢ φρόνησις καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ ὀρθὴ
κρίσις, μνημονεύει ἤδη ἀπλῶς τὴν συζήτησιν ἐκεί-
νην πρὸς τὸν Πρώταρχον, τὸν συνέταιρον τοῦ Φιλή-
δου, τὸν ἀναδεχθέντα παρὰ τούτου ἀπαυδήσαντος
τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς συζητήσεως. Ἀλλὰ πρὶν ἢ
εἰσελθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ Σωκράτης συνομολογεῖ
μετὰ τοῦ νέου ἀνταγωνιστοῦ τοῦ δύο τινά, πρῶτον
ὅτι θέλουσιν ἐπιμείνειν διερευνῶντες καὶ βασανίζον-
τες παντὶ τρόπῳ τὸ πρᾶγμα μέχρις οὗ καταντή-
σωσιν εἰς θετικόν τι καὶ βέβαιον ἐξαγόμενον· καὶ
δεύτερον ὅτι ἐὰν διαρκούσης τῆς ἀμφισβήτησεως
περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἡδονῆς ἢ τῆς φρονήσεως, ἀ-
ναφανῇ ἄλλη τις τρίτη ψυχικὴ κατάστασις καθο-
λικωτέρα τῶν δύο τούτων, ἀνάγκη νὰ ὑπερέχῃ μὲν
αὕτη τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς φρονήσεως, ἀλλ' ὅποτέρα
τούτων φαίνεται συγγενεστέρα πρὸς ἐκείνην τὴν
τρίτην νὰ λαμβάνῃ τὰ δευτερεῖα.

Ἀλλ' ἐν τῇ βραχυτέρᾳ τοῦ θέοντος ταύτῃ εἰσα-
γωγῇ, πολλὰ ὑπολανθάνουσιν, ἅτινα διευκρινούμενα
διαχέουσι φῶς ἐπὶ τοῦ σχεδιάσματος καὶ τοῦ μηχαν-
ισμοῦ τῆς ὅλης συγγραφῆς. Καὶ περὶ μὲν τῆς σκη-
νῆς ἐνθα ὑποτίθεται ἡ τοῦ διαλόγου διαδραμάτισις,
εἰ καὶ οὐδὲν ὀριστικὸν παρὰ τοῦ συγγραφέως ἐκφέ-
ρεται, εἰκάζεται ὅμως ἐκ τινῶν σπαραδικῶν χωρίων
(οἶον σελ. 15. C.—σελ. 16. A. σελ. 19. C. κ.τ.λ.)
ὅτι ἡ συνδιάλεξις ἐγένετο ἐνώπιον πολυπληθοῦς ὁ-
μηγύρεως νέων, ἐπομένως δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἢ ἐν
τῇ παλαίστρᾳ, διότι ἐν τοῖς δημοσίοις τούτοις κ-
θιδρύμασιν ἐν οἷς συνέρρεον ἡ τῶν Ἀθηναίων νεολαία,
ἐφοίτα καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς συνέντευξιν.

Περὶ δὲ τῶν τριῶν προσώπων τῶν κατὰ τὸ μᾶλ-
λον καὶ ἥττον λαμβανόντων μέρος εἰς τὴν παροῦ-
σαν συζήτησιν, παρατηρητέον ὅτι τὰ ἦθη, οἱ τρόποι
καὶ αἱ φυσικαὶ ιδιότητες ἐκάστου αὐτῶν, εἰ καὶ δὲν
περιγράφονται μετ' ἐναργείας καὶ ζωνρότητος, ὑ-
πεμφαίνονται ὅμως ἐπιδειξίως ὡς ἐν σκιαγραφήμα-
τι, διότι ἀμφότεροι οἱ ἀνταγωνισταὶ τοῦ Σωκράτους,

οἱ διατεινόμενοι ὅτι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν συνίσταται εἰς τὴν τῆς ἡδονῆς ἀπόλαυσιν, εἰσὶ πρόσωπα σχεδὸν πάντῃ ἄγνωστα, ἐφ' ὅσον τοῦ μὲν Φίληβου οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ εἶδος τῆς παιδείας, οὔτε οἱ ἐκπαιδεύσαντες αὐτὸν διδάσκαλοι οὐδαμοῦ τῆς συγγρηγῆς μνημονεύονται. Ὅθεν εἰκότως γεννᾶται ὑπόνοια μήπως τὸ ὄνομα *Φίληβος*, τὸ σημαῖνον φίλον τῆς ἡδονῆς, ἦται ἐραστὴν τῶν ἐφήδων, ἦναι ἐπίπλαστον, δημιουργηθὲν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐξ ἀναλογίας τῆς προκειμένης περιστάσεως. Περὶ δὲ τοῦ Πρωτάρχου τοσοῦτον μόνον πληροφορούμεθα, ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ Καλλίου, τοῦ πλουσίου ἐκείνου Ἀθηναίου καὶ ἐνθέρμου φίλου τῶν Σοφιστῶν (σελ. 19. B.) Κατωτέρω δὲ (σ. 58. A. ἐφεξ.) εἰσάγεται περὶ ἐκυτοῦ λέγων ὅτι ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Γοργίου, παρ' οὗ ἤκουσε πολλάκις ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι μακρῶ ἀρίστη πασῶν τῶν ἄλλων τεχνῶν. Πλὴν ὁ διάφορος τρόπος καθ' ὃν ὁ, τε Φίληβος καὶ ὁ Πρωταρχος συζητοῦσι καὶ τοι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὑποστηρίζοντες, ἀπεικονίζει ἀκριβέστερον τὸν ἰδιάζοντα ἐκτέρῳ χαρμητῆρα· διότι ἐκ τινῶν περικοπῶν τοῦ διαλόγου ἐξάγεται ὅτι ὁ Φίληβος κατὰ τὴν προλαβοῦσαν μετὰ τοῦ Σωκράτους συνέντευξίν του ἐξεπροσώπει τὸ ροιχεῖον τοῦ παχυλατέρου ὕλισμοῦ, μετὰ θερμουργότητος συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἡδονῆς ὅτι εἶναι πολλῶ προτιμότερα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φρονήσεως. Καὶ τοι δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ φυγοπονίας καὶ μαλθακότητος ἀποσύρεται τοῦ ἀγῶνος παρὰ χωρῶν τὸ μέρος του εἰς τὸν Πρωταρχον, ἐνίοτε ὅμως ἐπεμβαίνει εἰς τὴν συζήτησιν, ὅτι μὲν ἀντιτάττων τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ κύρος κατὰ τῶν ἀποδείξεων τοῦ Σωκράτους καὶ ἀποθεῶν τὴν ἡδονὴν ὑπὸ τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς Ἀφροδίτης, ὅτε δὲ ζητῶν νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν Σωκράτη εἰς τὴν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ κυρίαν ὑπόθεσιν, ἐπειδὴ ἄμοιρος ὢν φιλοσοφικῆς μορφώσεως δὲν δύναται νὰ παρακολουθῇ τοὺς διλεκτικούς ἐλιγμούς, ἐκλαμβάνων αὐτοὺς ὡς παρεκβάσεις καὶ παρεκτροπὰς ἀπὸ τοῦ κυρίου ζητήματος. Ἄλλως δὲ κουφόνους ὢν καὶ ἀλαζονικὸς πιστεύει ὅτι δικαιούται νὰ ἐνσκή ὑπεροχὴν τινα καὶ πατρικὴν κηδεμονίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων συμπαρεστώτων ὁμηλικῶν του νέων ἀποκαλῶν αὐτοὺς παῖδας, ἐνῶ μετὰ αὐτῶν εἰσὶ τινες νοημονέστεροι αὐτοῦ καὶ ἐπιτηδειότεροι συζητηταὶ οἷος ὁ Πρωταρχος. Οὗτος δὲν ὑπεκφεύγει ὑπὸ μαλθακότητος τὴν μετὰ τοῦ Σωκράτους ἐμβριθὴ καὶ σύντονον συζήτησιν, ἀλλ' ἄσμενος ἐνποδύεται εἰς τὸ στάδιον τῆς διαλεκτικῆς πάλης. Πρὸς δὲ εὐμοιρεῖ ἱκανῆς εὐφυΐας καὶ ἐτοιμότητος πνεύματος, ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν εὐχερῶς ἐφευρίσκει λογικὰ ἐπιχειρήματα συμβάλλοντα πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἀρχῆς του, ἀφ' ἑτέρου δὲ προϋούσης τῆς συνδιζέξεως προμαντεύει πολλάκις τὰ

διανοήματα τοῦ Σωκράτους πρὶν ἢ οὗτος τὰ ἐκφέρει, διερμηνεύων αὐτὰ εὐστόχως. (σελ. 65). Τέλος δὲ ἀπαθῶς συζητῶν καὶ εἰς μόνην ἀφορῶν τὴν τῆς ἀληθείας ἀνακάλυψιν, μετὰ παρρησίας ὁμολογεῖ τὴν πλάνην του ὅσας μεταπίθεται ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του. Ὅθεν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ Πρωταρχος ὡς κρᾶμά τι τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο ἄλλων συνδιαλεγόμενων προσώπων, διότι ἐνῶ ὁ μὲν Φίληβος εἰσάγεται ὡς ἐνθερμος θιασώτης τῆς ἡδονῆς, ὁ δὲ Σωκράτης τῆς φρονήσεως, ἀπ' ἐναντίας ὁ Πρωταρχος διὰ τῆς συνδιαλλακτικῆς του τάσεως παριστᾷ ἐν τῇ πράξει ὅ,τι ἐν τῇ θεωρίᾳ ἀπαρτίζει τὸ τέλος τοῦ διαλόγου ἦτοι τὴν ἀνάμειξιν καὶ σύγκρασιν τῶν δύο ἐκείνων ἀντιθέτων ψυχικῶν διαθέσεων, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καὶ τοῦ λογιστικοῦ, τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς φρονήσεως.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ τρίτον τοῦ διαλόγου πρόσωπον εἶναι κρᾶμά τι τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ πλατωνίζοντος Σωκράτους· διότι πολλάκις μὲν παριστάνει ὁ Πλάτων ἐνταῦθα τὸν Σωκράτη διαλεγόμενον κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ τρόπον καὶ μέθοδον. Οὕτω π. χ. ἐνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτοῦ εὐσεβείας φοβεῖται καὶ νὰ προφέρῃ τὰ τῶν Θεῶν ὀνόματα (σελ. 12 C.), ἐστ' ὅτε ἀρέσκεται ν' ἀρτύνῃ τὰ σπουδαῖα μετὰ τῶν ἀστείων κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ῥητὴν ὁμολογίαν· *Ἀνάπαυλα γὰρ, ὦ Πρωταρχε, τῆς σπουδῆς γίγνεται ἐνίοτε ἡ παιδιὰ* (30. E.), ἢ νὰ ἐμβάλλῃ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενους εἰς ἀπορίαν καὶ σύγχυσιν (σελ. 20. A. 21. Δ. 28. A.—C.), ἢ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ παραλαμβάνῃ τὰ παραδείγματα τοῦ λόγου του ἐξ εὐτελῶν καὶ ταπεινῶν πραγμάτων, καταβιβάζων ἡμᾶς εἰς τοὺς χειροτέχνους καὶ τὰ ἔργα των, ἢ περιγράφων τὸ νόσημα τῆς ψώρας καὶ τὰ παρὰ πλησία (σελ. 46. A. σελ. 55—56.) Μάλιστα δὲ γίνεται καταφανὴς ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου ὅταν πραγματεύηται περὶ τῆς θείας προνοίας τῆς διακοσμοῦσης τὰ ζῦμπαντα (σελ. 58. Δ—E.), καὶ περὶ τῆς μετὰ τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης ψυχῆς συναφείας καὶ σχέσεως (σελ. 30. A—Δ). Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλα χωρία τοῦ αὐτοῦ διαλόγου, ἐν οἷς ὁ μαθητὴς βάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ διδασκάλου τοῦ ἰδία φιλοσοφήματα ὑπερβαίνοντα τὰ ὅρια τῆς Σωκρατικῆς διανοίας. Τοῦτο δὲ ὑπαινίττεται ὁ Πλάτων ὅσας ἐπιχειρῶν νὰ διδάξῃ ὑψηλὴν τινα καὶ νὴν θεωρίαν, παρίστησι τὸν Σωκράτη προαναγγέλλοντα ὅτι ἐνεπνεύσθη αὐτὴν θεοθεν (σελ. 20. B—C.) ἢ ἀνάγοντα αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν (σελ. 16. C.). Ἡ δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ πλατωνίζοντος Σωκράτους ἐκφερομένη ἀρχὴ, ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἂν μὴ συμπαρομαρτῇ καὶ τις ἡδονή, δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα, ἀπάδει πρὸς τὴν τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους

δοξάζοντες, ὅτι εἰς μόνην τὴν ἐπιστήμην συνίσταται ἢ τε ἀρετὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἶναι ἀξιοσημείωτον καὶ τὸ διδασκτικὸν ὕφος οὗτινος ποιεῖται χρῆσιν ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Πρωτάρχου συνδιαλεγόμενος, καθ' ὅσον πολλάκις δὲν συζητεῖ δι' ἄλλεπαλλήλων βραχειῶν ἐρωτήσεων, δι' ὧν βαθμηδὸν καὶ ἡρέμα κατὰ τὴν συνήθη αὐτῷ μέθοδον φέρει τὸν ἀκροατὴν του εἰς ἀμηχανίαν καὶ συναισθησιν τῶν ἐσφαλμένων δοξασιῶν του, ἢ τὸν ὑποβοηθεῖ ὅπως αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνέυρῃ μεγάλην τινὰ ἀλήθειαν τέως εἰς αὐτὸν ἄγνωστον, ἀλλ' οἷον εἰ ἀπνευστὶ περαινέει τὴν διδασκαλίαν του διὰ συνεχοῦς ἀπαγγελίας προλαμβάνων τὰς ἐνστάσεις ἢ καὶ τὰς ἀπαντήσεις τοῦ ἀκούοντος. Ὡς δ' εἰπεῖν ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ μᾶλλον θεώμεθα ἐνώπιον ἡμῶν τὸν Πλάτωνα φιλοσοφοῦντα μετὰ τῶν μαθητῶν του, ἢ τὸν Σωκράτη συδιατρίβοντα μετὰ τῶν ἐταίρων του.

Τοιαύτη λοιπὸν ἡ σημασία καὶ τὸ ἥθος ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀγωνιζομένων τριῶν προσώπων τοῦ διαλογικοῦ δράματος, ἐν οἷς προλογίζων ὁ Σωκράτης παρέχει νύξιν τινὰ τῆς κυρίας ὑποθέσεως, ἐκδηλοῖ τὸν δισταγμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπόνοιαν μήπως τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὴν ἀληθεῖς εὐδαιμονίαν μήτε ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτήν, μήτε ἡ ἐπιστήμη ἀποτελῇ, ἀλλ' ἄλλο τι τρίτον ἀνώτερον ἐκατέρων τούτων καὶ περιεκτικώτερον, καὶ διὰ τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης ὑπαινίσσεται ἐκ προσιμίων οἷον ἔσται τὸ τελικὸν ἐξαγόμενον, οἷον ἡ λύσις τοῦ προτιθεμένου ζητήματος.

ἵνα δὲ ἐννοήσωμεν πόθεν ὁρμώμενος ὁ Πλάτων ἐνέκυψεν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἠθικοῦ τούτου ζητήματος, καὶ ὑπὸ τίνων ἱστορικῶν περιστάσεων ἐπὶ ῥέεζόμενος ἐπελήφθη μετ' ἐνδιαφέροντος τῆς πραγματείας αὐτοῦ, δεόν ἵνα παροδικῶς ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπικρατοῦντα ἠθικὰ συστήματα, δεόν ἵνα ἀναπολήσωμεν ἐν τῇ μνήμῃ τὰς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ κυριωδεστέρας θεωρίας τῶν συγχρόνων του ἢ καὶ ὀλίγον προγενεστέρων φιλοσόφων. Ὁ μὲν Ἀναξαγόρας, οἱ Πυθαγόρειοι καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐδόξαζον ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἢ ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθοῦς εἶναι αἰρετωτέρα πάσης ἡδονῆς, παντὸς φθορτοῦ καὶ ροιῶδους ἀγαθοῦ. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ Δημόκριτος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Κέραις Ἀμαλθείας*, ἔθετε τὸ ἄκρον ἀγαθὸν οὐχὶ εἰς τὴν δημόδην ἐκείνην καὶ ποταπὴν ἡδονήν, ἀλλ' εἰς τὴν *εὐθυμίαν* ἢ τὴν *εὐεστώ*, ἥτοι εἰς τὴν ἐνδόμυχον ἐκείνην τῆς ψυχῆς ἀταρξίαν καὶ γαλήνην, ἥτις ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀληθοῦς καὶ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, ἀπαλλάττει τὸν ἄνθρωπον τοῦ φόβου, τῆς προλήψεως καὶ οἰκισθῆποτε μερίμνης καὶ πάθους. Οἱ δὲ Σοφισταί, οἵτινες θεωρητικῶς ἐδογματίζον ὅτι μέτρον πάντων χρημᾶ-

των ἐστὶν ἡ αἰσθητικὴ ἀντίληψις, ὅτι οὐοὺν ἀληθὲς ὑπάρχει διὰ τὸν ἄνθρωπον εἰ μὴ ὁ, τι ἀντιλαμβάνεται διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἐπόμενον ἦν καὶ πρακτικῶς νὰ θεωρῶσιν ὡς τέλος τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τὴν αἰσθητικὴν ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν. Ἐκ δὲ τῶν Σωκρατικῶν οἱ μὲν ἐνέμειναν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ καθηγεμόνος των, οἷον οἱ περὶ τὸν Ἀντισθένη ἀπορρίπτοντες πᾶσιν ἡδονὴν ἀπεδέχοντο ὅτι μόνη ἡ ἀρετὴ εἶναι αὐτάρκης πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μόνη αὕτη εἶναι ἐπιστήμη καὶ φρόνησις· καὶ οἱ περὶ τὸν Εὐκλείδην τὸν Μεγαρέα ἀπεκάλουν τὸ ἀγαθὸν ὅτε μὲν φρόνησιν, ὅτε δὲ θεὸν καὶ ἄλλοτε νοῦν. Ἡ δὲ τοῦ Ἀριστίππου αἵρεσις τοσοῦτον ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ διδασκάλου, ὥστε συνηρίθμει μὲν μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φρόνησιν, πλὴν οὐχὶ καθὸ ἰδιόσκοπον, ἀλλὰ καθὸ μέσον συντελεστικὸν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἡδονῆς, ἣν εἰθεώρει ὡς τὸ οὐ ἕνεκα τοῦ ζῆν καὶ τοῦ πράττειν, ὡς οὐσαν δι' ἑαυτὴν αἰρετὴν καὶ ἀγαθὴν (1). Ἀλλ' ἡ Πλατωνικὴ ὑψίνοια μεταρσιουμένη εἰς τὴν ὑπερκόσμιον σφαῖραν τῆς ἰδανικότητος, τῆς ἀναλλοιώτου τῶν ὄντων οὐσίας καὶ ὑποστάσεως καὶ ὑπὸ ταύτης ἐμπορουμένη εἰς τὰς κρίσεις της, ἐπισκοπεῖ τὰ ἀντίθετα φιλοσοφικὰ συστήματα ὑπὸ τὸ φῶς τῶν καθολικῶν ἰδεῶν, ἀνευρίσκει τοὺς λόγους τῆς ἀντιθέσεως των καὶ αἵρουσα τὸ μονομερὲς καὶ ἀποκλειστικὸν τῶν ἀρχῶν των, τὰς συνδιαλλάττει καὶ τὰς συγχωνεύει εἰς ὑψηλοτέραν τινὰ ἐνότητα. Ὅθεν περὶ τῶν καθολικῶν ἐκείνων ἰδεῶν καὶ περὶ τῆς συγγενείας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀρχούντως φιλοσοφῆσας ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν τριλογίαν τῶν πρὸ μικροῦ μνημονευθέντων διαλόγων τοῦ Συμποσίου, τοῦ Φαῖδρου καὶ τοῦ Φαίδωνος, διακνοεῖται ἐν τῷ Φιλήβῳ νὰ φιλοσοφήσῃ ἰδίᾳ περὶ τῆς ιδέας τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς πηγῆς πᾶσιν τῶν ἄλλων ἰδεῶν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκπορευομένη μεταδίδεται οὐ μόνον εἰς τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ὄντων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν τὸν ἐκ τῆς θείας οὐσίας ἀπορρέοντα. Ἐν τέλει οὖν τῆς εἰσαγωγῆς ἐκφαίνων τὸν ἐνδοιασμόν του ὅτι ἐνδέχεται τὸ ἀγαθὸν νὰ ἦναι ἄλλο τι τρίτον ἀνώτερον τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὑπαινίσσεται ἐνταυτῷ ὅτι οἱ περὶ τοῦ ἠθικοῦ τούτου ζητήματος πραγματευθέντες προγενέστεροι καὶ σύγχρονοι φιλόσοφοι ἀπεπλανήθησαν τοῦ ἀληθοῦς, διότι δὲν ἠρείσθησαν ἐπὶ ἀσφαλοῦς ἀγκύρας, διότι ἀναζήτησαν τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ἀστάτῳ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, διότι ἐν ἐνὶ λόγῳ δὲν ἐνόησαν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ἢ τὸ πεπερασμένον ἀγαθὸν δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ὠρισμένη τις ἐμφάνεις τῆς ιδέας τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ὅπερ

(1) Παρ. Ξενοφ. Ἀπομν. Βιβ. Β'. 1. — Ἀριστ. Μεταφ. Γ'. 2. — Διογ. Λαερτ. ζ'. 92.

διὰ τοῦ σύμπαντος ἀποκαλυπτόμενον ἀπεργάζεται καὶ τὴν ἐνχρμόνιον ἐκείνην καὶ σύμμετρον κρᾶσιν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἀποτελεῖ, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται, τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, τὸ ὄντως ἀνθρώπινον ἀγχθόν.

Μετὰ τὴν προεκτεθεῖσαν ἀνάλυσιν τῆς τοῦ διαλόγου εἰσγωγῆς, ἐκτενεστέραν μὲν ἴσως τοῦ δέοντος, ἀλλὰ προεξομαλύνουσιν τὴν τῶν ἐπομένων κατάληψιν, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἀφήγησιν ἅμα δὲ καὶ διασάφησιν τῆς ὑπὸ τῶν δύο πρωταγωνιστῶν, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πρωτάρχου, συζητουμένης ὑποθέσεως, διαιροῦντες τὴν πραγματείαν ταύτην εἰς διάφορα κεφάλαια ἢ τμήματα, ἵνα χρώμενοι ταῦτα ὡς διαδοχικοὺς σταθμοὺς καὶ ἀναπαύλας κατὰ τὴν ἡμετέραν ὁδοιορίαν, διανύσωμεν ταύτην ἀσφαλέστερον καὶ ἀνετώτερον.

ΤΜΗΜΑ Α'.

(Σελ. 12. B. — 14. C.)

Ἀποφνημαμένου τοῦ Φιλήδου ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, οὐδαμῶς διαφέρουσα ταύτης εἰμὴ κατ' ὄνομα μόνον, ὁ Σωκράτης εἰρωνεύμενος, ἅς μὴν ἀμφισβητῶμεν, λέγει, περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν Θεῶν, διότι ταῦτα ἐγείρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μου μέγιστον σεβασμὸν καὶ φόβον· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἡδονῆς εἶναι λίαν ἄστατον καὶ ἀπροσδιόριστον, διότι σημαίνει ποικίλα καὶ ἀνόμοια ἀλλήλοις αἰσθήματα. Ἡδονὴν μὲν αἰσθάνεται ὁ ἀκόλαστος διὰ τὴν ἀκολασίαν του, ἡδονὴν δὲ καὶ ὁ ἐγκρατὴς δι' αὐτὴν τὴν ἐγκράτειάν του, ἡδονὴν δὲ καὶ ὁ μωρὸς καὶ μεστὸς ὢν ἀνοήτων δοξῶν καὶ ἐλπίδων, ἡδονὴν δὲ ἀπ' ἐναντίας καὶ ὁ φρόνιμος δι' αὐτὴν τὴν φρόνησίν του.

Ἀλλ' ὁ Πρωταρχὸς ἐπαναλαμβάνων τὴν τοῦ Ἀριστίππου διδασκαλίαν δι᾿ ἑσχυρίζεται ὅτι αἱ ἡδοναὶ καθὼς αἰσθήματα εἶναι πρὸς ἀλλήλας ὁμοιόταται, καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ ἢ ἡ ἐναντιότης ἐνυπάρχει μόνον εἰς τὰ ἀντικείμενά των, ἢ εἰς τὰ ποιητικὰ αὐτῶν αἰτία. Πλὴν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον τοῦ Πρωτάρχου ὁ Σωκράτης ἀναιρεῖ ἀπλῶς διὰ τινῶν παραδειγμάτων ληφθέντων ἐκ τοῦ χρώματος καὶ τοῦ σχήματος, ἐν οἷς ἡ τοῦ γένους ἐνότης δὲν αἶρει τὴν τῶν εἰδῶν ἐναντιότητα. Οὕτω π. χ. τὸ χρῶμα καθὼς γένος ἐφαρμόζεται ἀδιακρίτως ἐπὶ πάντων τῶν χρωμάτων, καὶ ὑπὸ τὴν ἑποψιν ταύτην τὰ χρώματα εἶναι ἀλλήλοις ὁμοιότατα. Ἀλλ' ὅμως εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι τὰ εἶδη τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος εἰσὶν οὐ μόνον ἀλλήλων διάφορα ἀλλὰ καὶ ἐναντιώτατα. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἰσχύει περὶ τε τοῦ σχήματος καὶ πολλῶν ἑτέρων γενῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ αἱ ἡδοναὶ διαφέρουσι καὶ τινες εἰσὶν ἐναντία ἀλλήλαις, ἔπεται ὅτι αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἀγαθαί, αἱ δὲ κα-

καί· ἐνθὲ κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστίππου ἀρχὴν δοξάζοντες, ὅτι πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ εἰσὶν ὅμοιαι καὶ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἡδονῆς οὐδὲν διαφέρει, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἅπασαι εἰσὶν ἀδιακρίτως ἀγαθαί, καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ ἡδονὴν αἰσθανόμενος εἶναι ἀγαθός, καθάπερ τὸν παντίον ὁ λυπούμενος εἶναι κακός, ὅπερ ὁ κοινὸς λόγος ἀποκρούει ὡς ἄτοπον, ὅστις ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀδιστακτικῶς πιστεύων ὅτι ὁ ἀγαθὸς πολλακις λυπεῖται, καὶ ὁ κακὸς ἡδεται (1).

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πρωταρχὸς ἐπιμένει εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν του ἀπέναντι τῶν παρατηρήσεων τούτων τοῦ Σωκράτους, φοβούμενος μήπως ἀφοῦ ἅπαξ ἔθεσεν ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι τὸ ἀγαθὸν περιπέσῃ νῦν εἰς ἀντίφασιν παραδεχόμενος διάφορα εἶδη ἡδονῆς καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐναντία πρὸς ἄλληλα, ἐπομένως δὲ τὰ μὲν ἀγαθὰ τὰ δὲ κακὰ, καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅστις τὴν ἐναντίαν εἶχε θέσειν ἀρχὴν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φρόνησις εἶναι τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐγὼ, εἶπεν, ἡδυνάμην νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι αἱ ἐπιστήμαι δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων, φοβούμενος μὴ περιπέσω εἰς ἀντίφασιν, ἀλλὰ ἀφορῶν οὐχὶ εἰς τὴν ἐκνίκησιν τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' εἰς τὸν θρίκμβον τῆς ἀληθείας, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὸ γένος τῆς ἐπιστήμης οὐχ ἦτον ἢ τὸ τῆς ἡδονῆς περιέχει πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη· ἐάν δὲ τυχὸν καὶ μεταξὺ τούτων εὑρεθῶσί τινα ἐναντία, ἔπεται ὅτι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ. Ὅθεν μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ Σωκράτους συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Πρωταρχὸς ὅτι τὰ γένη τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης διαιροῦνται ἐκάτερα εἰς πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἴσως ἐρωτήσῃ τις ἀπορῶν, τίς ὁ σκοπὸς τοῦ πρώτου τούτου τμήματος· διατί ὁ συγγραφεὺς ἀμέσως μετὰ τὴν εἰσγωγὴν πρὸ πάσης ἄλλης ἐρεύνης ἄρχεται ὡς ἀπὸ ταυτομάτου καὶ τυχαίως πως προδιδάσκων ὅτι δίδονται διάφορα εἶδη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἡδονῆς, ταύτης δὲ μάλιστα καὶ ἐναντία, ὅστις διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἀντιφέρεται πρὸς τε τοὺς Κυνικοὺς, ἀρνούμενους τὴν κατὰ γένη καὶ εἶδη διαίρεσιν τῶν ἐννοιῶν, καὶ πρὸς τὸν Ἀριστίππον δοξάζοντα ὅτι αἱ ἡδοναὶ δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατ' εἶδος ἀλλὰ κατὰ γένεσιν. Ἡ ἀπορία αὕτη εὐκόλως λύεται ἅμα ὡς ἀναλογισθῇ τις ὅτι οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὰς ἀπαρτίζουσι τὸ ὄντως ἀγαθόν, ἀλλὰ μίξις τις αὐτῶν καὶ σύγκρισις. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὀρισμὸς οὗτος τοῦ ἀγαθοῦ δαίκνυται ἀτελὲς καὶ ἄστατος ἐνόσω δὲν ἐξακριβωθῇ ὁ τρόπος τῆς μίξεως ταύτης, ἐνόσω δὲν προηγηθῇ αὐστηρὰ ἀπαρίθμησις τῶν διαφορῶν εἰ-

(1) Παραβ. Γεργ. Διάλογ. σελ. 497. A.—498. A.—καὶ Φιλητ. Διαλ. Σ, 58. B.

θῶν τῆς τε ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἐνόςω μετὰ τὴν ἀπαρίθμησην ταύτην δὲν ἐπιπροστεθῇ καὶ τὸ ἐρώτημα, πότερον πᾶσα ἡδονὴ ἀναμίγνυται μετὰ πάσης ἐπιστήμης ἄνευ λόγου, ἄνευ προτιμήσεως, ἢ ἀπ' ἐναντίας ὑπαρχούσης μεταξὺ τῶν εἰδῶν ἐκτέρας διαφορᾶς καὶ διακρίσεως, τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν φύσει δικλάζουσι καὶ ἀντιμάχονται πρὸς πᾶσαν σύμμετρον μίξιν καὶ σύγκρυσιν, τὰ δὲ μᾶλλον πρὸς ταύτην ἐπιρρέπουσι καὶ προσκαρμύζονται. Τὸ πρῶτον λοιπὸν τοῦτο τμήμα προδιαθέτει τὸν ἀναγνώστην ὅπως προείδοντος τοῦ διαλόγου συνεσθάνηται τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐπενεχθησομένης ἐκτενούς ἀναλύσεως τῶν διφορῶν εἰδῶν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, δι' ἧς προσοδοποιεῖται καὶ προπαρασκευάζεται ἡ κατόπιν περιγραφησομένη ἐπιτυχὴς ἀνάμιξις τῶν δύο τούτων στοιχείων τοῦ ἀκροῦ ἀγαθοῦ.

Παραμπεσόντος δὲ λόγου περὶ τῆς τοῦ γένους ἐνότητος καὶ περὶ τῆς εἰς πολλὰ εἶδη διαιρέσεως αὐτοῦ, ὁ Σωκράτης πρὸ παντός ἄλλου θέτει τὸ ζήτημα τοῦτο πῶς εἶναι δυνατόν τὰ πολλὰ νὰ ᾔναι ἓν καὶ τὸ ἓν πολλὰ, ἢ πῶς εἶναι δυνατόν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ ᾔναι ἐνταυτῷ ἓν καὶ πολλὰ, ζήτημα ὅπερ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡγεῖρε τὴν κοινὴν περιέργειαν ἐπασχολοῦν τὰς πρωτεύουσας φιλοσοφικὰς αἱρέσεις, ὧν αἱ μὲν, ὡς ἡ τῶν Ἐλεατῶν καὶ τῶν Μεγαρικῶν δογματίζουσαι ὅτι μόνον τὸ ἓν ὑπάρχει ἡρνοῦντο τὰ πολλὰ· αἱ δὲ, ὡς ἡ τοῦ Ἡρακλείτου, τοῦ Πρωταγόρου καὶ τοῦ Δημοκρίτου, ἀποδεχόμεναι τὰ πολλὰ ἀπέκλειον τὸ ἓν ὡς ἀντιφατικὸν καὶ ἀνυπαρκτον. Ὁ δὲ Πλάτων πρῶτος ἐννοήσας ὅτι τὸ ἓν ὑπάρχει οὐχ ἥττον ἢ τὰ πολλὰ, ἢ ὅτι τὸ ἓν ἀνελίσσεται εἰς τὰ πολλὰ οὐχ ἥττον ἢ τὰ πολλὰ συμπύσσονται εἰς τὸ ἓν, ἀνεκάλυψε τὴν νέαν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ μέθοδον, ἣν ἀπεκάλεσε *διαλεκτικὴν* κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἐριστικῆς, ἥδρασαν αὐτὴν ἐπὶ τῶν καθολικῶν νόμων τῆς διανοίας καὶ τὴν ἀνέδειξεν ὡς τὸ μόνον προσφυὲς ὄργανον πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς φιλοσοφικῆς ἀληθείας. Τῆς διαλεκτικῆς λοιπὸν ταύτης μεθόδου τὰς ἐξόχους ιδιότητας περιγράφει κατ' ἑκτασιν ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ ἐπομένῳ δευτέρῳ Τμήματι, ἧς καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ ἀκροθιγῶς ἠψατο, (1) ἵνα διὰ τῆς ἐφρμογῆς τῆς μεθόδου ταύτης διεξαχθῇ τὸ κατωτέρω προταθισόμενον ζήτημα, τίνα τὰ εἶδη εἰς ἃ διαίρεται ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς τε ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

(Σελ. 14. Α.—20. Β.)

Ὁ τρόπος καθ' ὃν, παρὰ τὴν ὁ Σωκράτης, πραγματεύονται τινες περὶ τοῦ ἐνός καὶ τῶν πολλῶν εἰ-

ναι ὅλως τετριμμένος καὶ παιδαριώδης. Παρὰ λημ-
θάνοντες ἐμπειρικὸν τι ἀντικείμενον, οἷον λίθον, ἢ
ξύλον, ἢ ἄνθρωπον, ἀποφαίνονται ὅτι ἕκαστον αὐτῶν
φύσει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον εἶναι ἓν, ἀλλὰ
σύγκειται καὶ ἐκ ποικίλων μερῶν, ἐτέρων μὲν ὄντων
τῶν ἐπὶ δεξιᾷ, ἐτέρων δὲ τῶν ἐπ' ἀριστερᾷ, καὶ ἐτέ-
ρων μὲν τῶν πρόσθεν, ἐτέρων δὲ τῶν ὀπίσθεν, καὶ
ἄνω καὶ κάτω ὡσαύτως (1)· ἢ καὶ ἐξ ἐναντίων ιδιο-
τήτων, καθ' ὅσον τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον πρὸς ἄλλαν
τινὰ παραβαλλόμενον εἶναι ἐνταυτῷ κοῦφον καὶ βαρὺ,
μέγα καὶ μικρὸν, κτλ. ἐπομένως δὲ τὸ ἓν δείκνυ-
ται ἐνταυτῷ πολλὰ καὶ ἐναντία πρὸς ἄλληλα.

Παραιτήσαντες οὖν τὰ δηρώδη ταῦτα καὶ μα-
ταιόσχολα ἐξκολουθεῖ ὁ Σωκράτης, ἅτινα πόρρω ἀ-
πέχοντα τοῦ νὰ ἐπιρρώωνωσι καὶ νὰ ἐξύνωσι τὴν
διάνοιαν ἀπ' ἐναντίας συντείνουσιν εἰς ἀπλὴν παι-
διὰν καὶ ψυχαγωγίαν, ἃς μεταθέσωμεν τὸ πρόβλημα
ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν καὶ ἐμπειρικῶν πραγμάτων εἰς
τὰ μήτε γένεσιν μήτε φθορὰν ἐπιδεχόμενα, εἰς αὐτὰ
τὰ εἶδη τὰ καθολικὰ καὶ αἰδια (σ. 15, Α.), ἐν τού-
τοις ἀναζητοῦντες πῶς τὸ ἓν ἐστὶ πολλὰ καὶ τὰ
πολλὰ ἓν. Ὅθεν ἡ περὶ ἰδεῶν θεωρία, ἡ ψυχὴ τοῦ
Πλατωνικοῦ συστήματος, περὶ ἧς διέλαθεν ὁ συγ-
γραφεὺς ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τῷ Σοφιστῇ, τῷ Πολιτικῷ,
τῷ Παρμενίδῃ, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Φαίδρῳ, ὑποτί-
θεται καὶ ἐνταῦθα ὡς βάσις τοῦ ὅλου διαλόγου, ἐν
συνόψει ἐπαναλαμβανομένων τῶν αὐτῶν ἀπορημά-
των τῶν ἐν τῷ Παρμενίδῃ κατὰ Πλάτος ἐκτεθέντων
περὶ τε τῆς φύσεως τῶν ἰδεῶν καὶ περὶ τῆς πρὸς τὰ
καθ' ἕκαστα ἀναφορᾶς αὐτῶν καὶ σχέσεως. Τὰ ἀ-
πορήματα λοιπὸν ἅτινα ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ ὁ
Σωκράτης προτείνει, εἰσὶ κυρίως δύο τινὰ· πρῶτον
μὲν, ἂν αἱ ἰδέαι αὗται ἢ ἐνάδες ὑπάρχουσιν ἀληθῶς,
ἢ ἦναι ἀπλᾶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοήματα· καὶ ἔπειτα
πῶς τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα μετέχουσι τῶν
ἰδεῶν· διότι ἐκάστη τούτων μία οὕσα καὶ ἡ αὐτὴ
καὶ μήτε γένεσιν μήτε ὄλεθρον παραδεχομένη, ὑπο-
θετέον ἢ ὅτι ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἄπειρον τῶν ὄντων
πληθὺν μεμερισμένη καὶ διεσπασμένη, ἢ ἐπαναλαμ-
βανομένη ὁλόκληρος εἰς ἕκαστον τούτων ὅπερ φέ-
νεται πάντῃ ἀδύνατον μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνότης νὰ ὑ-
πάρχη ἐνταυτῷ εἰς ἓν καὶ πολλὰ πράγματα.

Μνείας δὲ γενομένης τῶν ἀπορημάτων τούτων
ὧν ἡ λύσις παραλείπεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως προὑ-
ποτιθεμένη ὡς γνωστὴ ἐκ τῶν ἐν τῷ Παρμενίδῃ καὶ
ἀλλαχοῦ δοθεισῶν ἐξηγήσεων, ὁ Σωκράτης διὰ ζωη-
ρῶν χρωμάτων περιγράφει τὴν τεράστιον δύναμιν
τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν τοῦ πνεύματος, τοῦ τε
ἐνός καὶ τῶν πολλῶν, ὧν ἡ ἀδιάσπαστος σύνδεσις
καὶ ἀμοιβαία ἐπίδρασις καταφαίνεται παντοῦ καὶ

(1) Φαιδρ. Διαλ. 266—273. Παρ. καὶ Σοφιστ. 253. Α. Β.

(1) Παραδ. Παρμεν. Διαλ. σ. 129. Α. Β. Γ.

πάντοτε καὶ πάλαι καὶ νῦν καθ' ἑκάστην λόγον, διότι ἡ μὲν πρότασις συναπαρτίζεται ἐκ τῆς ἐνότητος τῶν λέξεων, ἡ δὲ λέξις ἐκ τῆς τῶν συλλαβῶν, διότι πᾶσα λέξις σημαίνει τινα γενικὴν τινα ἔννοιαν συνάπτει εἰς ἓν τὰ πολλὰ καθ' ἑκάστα, καὶ διότι ἐπὶ τέλους τὸ γένος διαιρεῖται εἰς πολλὰ εἶδη, ταῦτα δὲ πάλιν ἀνάγονται εἰς τὴν ἐκείνου ἐνότητα. Αὕτη δὲ ἡ τοῦ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν ἀδιάρρηκτος σχέσις οὔτε ἀρχὴν, οὔτε τέλος ἔχει, ἀλλ' ὥς μοι φαίνεται, λέγει ὁ Σωκράτης, εἶναι ἔμφυτος τοῦ λόγου ἰδιότης ἀθάνατος καὶ ἀγήρων. Ὅθεν ὅστις τῶν νέων κατὰ πρῶτον γευσθῇ αὐτῆς, καταγοητευθεὶς ὥσαντι εὔρεθαι θησαυρὸν τινα σοφίας, ὑφ' ἡδονῆς ἐνθουσιᾷ καὶ ἤμενος ἀνακινεῖ πᾶσαν συζήτησιν, τότε μὲν τὰ πολλὰ συμπεριστρέφων καὶ συγχέων εἰς ἓν, τότε δὲ πάλιν ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀνελίσσων αὐτὰ καὶ διαμερίζων καὶ ἐμβάλλει εἰς ἀπορίαν πρῶτον καὶ μάλιστα ἑαυτὸν, δεύτερον δὲ τὸν πλησίον του, εἴτε νεώτερος αὐτοῦ εἴη εἴτε πρεσβύτερος, εἴτε ὁμηλὴς, καὶ δὲν φεῖδεται οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἀκροατῶν του, καὶ ὅχι μόνον τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ τολμῶ εἰπεῖν οὐδὲ τὰ ἄλλα ζῶα, ἐπειδὴ ὅσον τοῦλάχιστον ἀφορᾷ τοὺς βερβέρους, οὐδενὸς αὐτῶν θὰ ἐφείδετο, ἂν εὕρισκε διερμηνέα.

Ἀλλὰ τίνες ἄρα γε εἰσὶν οἱ νέοι οὗτοι ὧν ὁ Πλάτων διὰ τοῦ στόματος τοῦ Σωκράτους πλῆγίως καθάπτεται, οἵτινες ἀπρίξ ἀντεχόμενοι τοῦ τύπου τούτου, ὅτι τὸ ἓν ἐστὶ πολλὰ καὶ τὰ πολλὰ ἓν, ἐνθουσιῶσι καὶ ἐναθρύνονται ἅτε δὴ ἀνακαλύψαντες νέον θησαυρὸν σοφίας καὶ μαθήσεως; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ νέοι οὗτοι δὲν εἶναι ἄλλοι εἰμὴ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ μαθηταί, οἵτινες εἴτε ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ διδασκάλου τῶν ἀναγινώσκοντες, εἴτε ἐν ταῖς προφορικαῖς αὐτοῦ παραδόσεσιν ἀκροώμενοι, ὅτι τὸ ἓν ἐστὶ πολλὰ, καὶ τὰ πολλὰ ἓν, μετὰ τοσαύτης νεανικῆς ζήσεως ἐπελαμβάνοντο τοῦ συμβόλου τούτου, ὥστε δι' αὐτοῦ ἐπίστευον ὅτι ἐπ' ἄκροισι σοφίας θαμίζουσι, περιττὸν κρίνοντες νὰ ἐμβιβάζωσιν εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ. Πρὸς τί λοιπὸν ἀποβλέπει ὁ σαρκασμὸς οὗτος τοῦ Πλάτωνος; τί τὸ σκοπούμενον ἀποτελεσμα; Νὰ ἐγχαράξῃ πρῶτῳ εἰς τὰς ψυχὰς τῆς παρ' αὐτῷ μαθητιώσης νεότητος, ὅτι ἄνευ βασίμου προπαιδείας, ἄνευ ἐπιπόνου μελέτης καὶ ἀσκήσεως κινδυνεύει νὰ ἐκλαμβάνῃ τὸ τυπικὸν καὶ τὸ σκελετωδὲς ὡς τὸ ζωτικὸν καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς Πλατωνικῆς Μεθόδου· ὅτι ἂν μὴ προκαταρτισθῇ δι' ἀκριβοῦς καὶ περιεκτικῆς γνώσεως τῆς σημασίας τῶν ἀντιθέτων προσδιορισμῶν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ πολλοῦ καὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεως κινδυνεύει νὰ συγχέῃ τὴν διαλεκτικὴν μετὰ τῆς ἐριστικῆς, ἥτις ποτὲ μὲν ἐξαίρουσα τὴν τοῦ ἑνὸς ἔν-

νοιαν ἢ τὴν τοῦ πέρατος, ποτὲ δὲ τοῦ ἀντικειμένου τὴν τῶν πολλῶν ἢ τοῦ ἀπείρου, οὐδέποτε κατορθοῖ νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα, νὰ φέρῃ εἰς συνδιαλλάγην τὰ ἀντίθετα· διότι οἱ ἔριστικοὶ ὁρμώμενοί ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ ἓν δὲν εἶναι πολλὰ, ἢ τὰ πολλὰ δὲν εἶναι ἓν, ἐξήγον ἐντεῦθεν μυρία ὅσα σοφίσματα, περὶ ὧν ὁ Πλάτων ἀλλαχοῦ πολλάκις λόγον ποιεῖται, οἷον ἐν τῷ Σοφιστῇ σ. 251. Α. Β. Γ. καὶ ἐν τῷ Παρμενίδῃ σ. 129. Γ. ἐφ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Πλάτων ἐκδηλώσῃ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς νέας μεθόδου τοῦ διὰ τοῦ Σωκράτους ἐξυμνεῖ αὐτὴν ὡς θεῖον δῶρημα, ὅπερ ἄνωθεν ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τινος Προμηθέως μετὰ λαμπροτάτου τινὸς πυρός. Καὶ οἱ μὲν παλαιοί, οἵτινες ὑπερέβαλλον ἡμᾶς καὶ ἦσαν ἐγγύτεροι τοῖς Θεοῖς, κατέλιπον ἡμῖν ταύτην τὴν παράδοσιν, ὅτι τὰ πάντα συνέστησαν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν, καὶ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς σύμφυτα τὸ πέρας καὶ τὴν ἀπειρίαν. Τοιαύτης λοιπὸν οὐσίας τῆς τῶν ὄντων διακοσμήσεως, δεόν ὅπως κατὰ πᾶσαν συζήτησιν ὑποθέτοντες ὅτι ὑπάρχει μία ἰδέα περὶ παντὸς πράγματος ἐπιζητῶμεν αὐτήν· διότι θὰ τὴν εὗρωμεν ὑπάρχουσαν· ἔάν δὲ τὴν ἀνακαλύψωμεν, δεόν νὰ ἐξετάζωμεν ἂν μετὰ μίαν ᾧσι δύο, εἰδὲ μὴ, τρεῖς ἢ καὶ πλείονες. Τότε δὲ πάλιν ἐκάστην τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἰδεῶν νὰ διαιρώμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, μέχρις οὗ ἴδωμεν οὐχὶ μόνον ὅτι τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο ἓν εἶναι ἓν καὶ πολλὰ καὶ ἀπειρα, ἀλλὰ καὶ πόσα εἶναι τὰ ἓν ἐκείνῳ περιεχόμενα· τὴν δὲ τοῦ ἀπείρου ἰδέαν νὰ μὴν ἐφαρμόζωμεν εἰς τὰ πολλὰ πρὶν κατανοήσωμεν τὸν ὠρισμένον ἀριθμὸν τῶν πολλῶν τὸν μεταξὺ τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ ἑνὸς παρεντιθέμενον· τότε δὲ τέλος πάντων μετὰ τὴν πλήρη αὐτῶν ἀπαρίθμησιν νὰ παραιτῶμεν εἰς τὸ χάος τοῦ ἀπείρου τὰ καθ' ἑκάστα. Οἱ μὲν οὖν Θεοί, ὡς ἐφθην εἰπὼν, συνεχίζει τὸν λόγον τοῦ ὁ πλατωνίζων Σωκράτης, μᾶς παρέδωκεν ταύτην τὴν μέθοδον τοῦ ἐξετάζειν, τοῦ μανθάνειν καὶ τοῦ διδάσκειν ἀλλήλους. Οἱ δὲ νεώτεροι σοφοὶ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε θέτουσι τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ, μετὰ δὲ τὸ ἓν μεταβαίνουσιν εὐθὺς εἰς τὸ ἀπειρον, τὰ δὲ διάμεσα τοὺς ἐκφεύγουσι, καὶ ὁμῶς ἐκ τῶν διαμέσων τούτων διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἐριστικῆς ἢ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διαλεκτικῆς γινομένη συζήτῃς.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς κατιούσης ταύτης μεθοδολογικῆς ἐργασίας, δι' ἧς ἐκ τοῦ ἑνὸς κατερχόμεθα εἰς ὠρισμένον τινὰ ἀριθμὸν τῶν πολλῶν, ἐκ δὲ τούτων τέλος πάντων εἰς τὸ ἀπειρον ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις ἐργασία ἀντίστροφος τῆς προηγουμένης, ἡ ἢ ἀνιούσα, καθ' ἣν λαμβάνοντες ὡς ἀφετηρίαν τὸ ἀπειρον, δεόν νὰ μὴν ἀποβλέπωμεν εὐθὺς ἐπὶ τὸ ἓν, ἀλλὰ ν' ἀνατρέχωμεν πρῶτον εἰς ἀριθμὸν τινα περιέχοντα ὠρι-

μένον τι πλῆθος τῶν καθ' ἑκαστα, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκ τούτων νὰ καταντῶμεν εἰς τὸ ἓν.

Τοιαῦται λοιπὸν εἶναι αἱ δύο ἐργασίαι τῆς διαλεκτικῆς τέχνης. Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης, ἀντιστοιχοῦσης πρὸς τὴν ὑπὸ τὴν νεωτέραν λεγομένην *Συνθετικὴν* κατὰ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν πρῶτον μὲν ἐπιζητοῦμεν μίαν τινὰ ιδέαν ἢ τὴν ἐνότητα τοῦ γένους, ἣτις συνέχει τὰ καθ' ἑκαστα διὰ τινος κοινοῦ συνδέσμου· δεύτερον δὲ ἀνευρεθείσης ταύτης κατερχόμεθα εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μερῶν αὐτῆς ἢ τῶν ὑπ' αὐτὴν ὑπαγομένων εἰδῶν, καὶ τρίτον μετὰ τὸν προσδιορισμὸν τούτων μεταβαίνομεν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ἀπείρων ἢ τῶν καθ' ἑκαστα. Διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἐργασίας τῆς ἀντιστοιχοῦσης πρὸς τὴν λεγομένην *ἀναλυτικὴν* ὁρμώμενοι ἀπὸ τῶν καθ' ἑκαστα παλινδρομοῦμεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν εἰδῶν, καὶ ἐκ τούτων τέλος ἀνυψούμεθα εἰς τὸ ἀνώτατον γένος· καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης διαίρουμεν γενικὴν τινὰ ἔννοιαν ἀπὸ τῶν ἐγγυτάτων μέχρι τῶν ἀπωτάτων εἰδῶν αὐτῆς, διὰ δὲ τῆς δευτέρας προβαίνομεν εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν ἐννοιῶν.

Πρὸς διςσάφησιν δὲ τοῦ πρώτου εἴδους τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου ἢ τοῦ συνθετικοῦ, ὁ Πλάτων φέρει δύο τινὰ παραδείγματα, τὴν φωνὴν καὶ τὸν φθόγγον, παραλαμβάνων αὐτὰ τὸ μὲν ἐκ τῆς γλώσσης, τὸ δὲ ἐκ τῆς μουσικῆς. Ἡ διὰ τοῦ στόματος προοῦσα φωνὴ εἶναι, λέγει, μία, ἀλλὰ καὶ ἐνταυτῷ ἄπειρος τὸ πλῆθος. Πλὴν εἰναί τις γραμματικὸς οὔτε διότι γινώσκει τὰς ἀπείρους τροπολογίας τῆς φωνῆς, οὔτε διότι ἔχει γενικὴν τινὰ αὐτῆς ἔννοιαν, ἀλλὰ τὸ νὰ διακρίνῃ σαφῶς πόσα καὶ ὅποια εἶναι τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτελοῦν ἡμᾶς γραμματικούς. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὸν μουσικόν. Ἴνα καταστῇ τις ἔμπειρος τῆς μουσικῆς δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ γινώσκῃ τὸ γένος τοῦ φθόγγου, ἢ δύο ἢ τρία ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, οἷον τὸν ὀξύ, τὸν βαρὺν καὶ τὸν μέσον, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ διακρίνῃ ἅπαντα τὰ εἶδη τοῦ φθόγγου, νὰ γινώσκῃ τὰς ποικίλας αὐτῶν συνθέσεις καὶ νὰ προσδιορίζῃ δι' ἀριθμῶν τὰ διαστήματα τοῦ φθόγγου (*intervalles*), καὶ τὰ ἐντεῦθεν γινόμενα συστήματα, ἅτινα οἱ παλαιοὶ ἐφευρόντες ἀπεκάλεσαν ἁρμονίας.

Ἀκολουθῶν δὲ περὶ τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς διαλεκτικῆς ἢ περὶ τοῦ ἀναλυτικοῦ, ὁ Πλάτων φέρει πάλιν ὡς παράδειγμα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς, τὴν περὶ τινος Θεοῦ ἢ θείου ἀνθρώπου Θεοῦ τοῦνομα Αἰγυπτιακὴν παράδοσιν, τοῦ καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ μνημονευθέντος (σελ. 274), ὅστις λέγεται ὅτι πρῶτος ἐν τῇ ἀπείρῃ φωνῇ κατενόησε τὰ φωνήεντα ὅτι δὲν εἶναι ἓν, ἀλλὰ πλείονα· καὶ πάλιν ἕτερα γράμ-

ματα, ἅτινα καὶ τοὶ μὴ ὄντα φωνήεντα, μετέχουσιν ὁμῶς φθόγγου τινὸς ἥτοι τὰ ἡμίφωνα, ὠρισμένα ὄντα καὶ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν· τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεκρίνε τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα· μετὰ δὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην, διεχώρισεν ἐν ἑκαστῷ τῶν ἀφώνων, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ φωνήεντα καὶ τὰ ἡμίφωνα, ἕως οὗ προσδιόρισας τὸν ἀριθμὸν τῶν διαφόρων τούτων εἰδῶν, ἀπέδωκεν εἰς ἐν ἑκαστὸν καὶ εἰς ὅλα ὁμοῦ τὸ ὄνομα στοιχεῖα ἢ γράμματα. Τέλος δὲ παρατηρήσας ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν δύναται νὰ μάθῃ οὐδὲν τῶν γραμμάτων τούτων αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἄνευ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ ἐννοήσας τὸν δεσμὸν τοῦτον ὡς ἐνότητι καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἀπαρτίζοντα ἐν ὅλῳ ἀδιάσπαστον, ἀπεκάλεσε τὸ ὅλον τοῦτο Γραμματικὴν ὡς οὖσαν μίαν μόνην τέχνην.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων ζητητέον ἐνταῦθα διατί τὴν ἐμπειρικὴν ταύτην διαίρεσιν τῶν γραμμάτων ὁ Πλάτων ἀπονέμει εἰς Θεὸν ἢ θεῖόν τι πρόσωπον; καθάπερ ἀνωτέρω τὴν λογικὴν τῶν ἐννοιῶν διαίρεσιν εἰς ἓν, πολλὰ καὶ ἄπειρα, ἢ εἰς γένη, εἶδη καὶ καθ' ἑκαστον, τὴν θεωρεῖ ὡς δῶρον θεόθεν πεμφθὲν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ Προμηθέως; Ἡ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον δόσις σημαίνει τὴν ὁρμεμφύτως καὶ ἀπὸ ταῦτομάτου ἐν τῇ ψυχῇ ἀναπτυσσομένην γνωστικὴν δύναμιν, τὴν ἐμφυτον ἐκείνην ῥοπὴν, δι' ἣς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐμπειρικῶς καὶ καθ' ἑξῆς ἐνεργεῖ, πρὶν ἢ προσλάβῃ πεφωτισμένην συνείδησιν τῆς ἐνεργείας τῆς. Ὅτι ταύτην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεῖσαν διαλεκτικὴν μέθοδον ἀναφέρει εἰς τὴν παράδοσιν τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἅ τε οἰκοῦντες ἐγγυτέρω τῶν Θεῶν ἦσαν σοφώτεροι τῶν νῦν ζώντων, ἐξηγεῖται καὶ τοῦτο διὰ τῆς περὶ τοῦ κόσμου Πλατωνικῆς ὑποθέσεως, καθ' ἣν διαστέλλει δύο μεγάλας κοσμικὰς περιόδους, ἐξ ὧν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοὶ μὲν οἱ Θεοὶ διεύθυνον τὸν κόσμον, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔζων ἐν πλήρει εὐδαιμονίᾳ καὶ μακαριότητι, πλὴν μόνον δὲν ἐφιλοσόφουν, διότι ἔλειπεν αὐτοῖς ἡ ἐσκεμμένη ἀνάπτυξις, ἡ αὐτοσυνειδησίς, διότι δὲν εἶχον συνείδησιν τῆς ἐλευθερίας των ἅ τε μηδέπω γευσάμενοι τοῦ ξύλου τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, ἣτις ἐπεφυλάττετο εἰς τὴν δευτέραν περίοδον (1).

Ὅθεν κατὰ τὸν Πλάτωνα οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἱ ὑπὸ τῶν Θεῶν ἀμέσως βασιλευόμενοι ἐν τῇ ἐμπνεύσει αὐτῶν, ἐφεύρον μὲν τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον καὶ παρέδοσαν ἡμῖν αὐτὴν, ἀλλὰ δὲν ἐκάρπώσαντο καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐφευρέσεως ὠφελήματα, δὲν ἔδωκαν ἐν ἑαυτοῖς λόγον τῆς διανοητικῆς ταύτης ἐνεργείας, δὲν μετέτρεψαν αὐτὴν εἰς ὄργανον

(1) Παρ. Πολιτικ. σελ. 269—74.

φιλοσοφικῶν γνώσεων. Ἄλλως δὲ ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι τὰ νῦν δὲ παρὰ τοῦ Πλάτωνος λεγόμενα περὶ τῆς μεθόδου ταύτης, κληροδοτηθείσης ἡμῖν παρὰ τῶν πάλαι ἀνθρώπων, δὲν ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ τούτου δοθείσαν ὁμολογίαν ὅτι πρῶτος αὐτὸς τὴν ἀνεκάλυψε.

Τί δὲ εἶναι μάλιστα σημειώσεως ἄξιον ἐν τῇ προεκτεθείσῃ θεωρίᾳ περὶ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου; Πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Πλάτων ἀπεφάνητο ὡς ἀντίθετον εἰς τὸν τοῦ ἐνὸς ἔννοιαν τὴν τοῦ ἀπείρου, οὐχὶ δὲ τὴν τῶν πολλῶν, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἐπέχουσι μέσῃν τινὰ τάξιν μεταξὺ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἀπείρου, κατανοήσας ὅτι τὰ εἶδη εἰσὶν ὁ σύνδεσμος, δι' οὗ τὰ γένη συνάπτονται μετὰ τῶν καθ' ἕκαστα· δεύτερον δὲ διετύπωσε τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου σαφέστερον ἀπάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσοφησάντων, ἀποκλέσας ἄπειρον ἐκεῖνο, οὐτινος οὐδεμίαν ἀκριβῆ ἔννοιαν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν. Ὅθεν τὴν μεγάλην ἐκείνην ποικιλίαν τῶν ἀτόμων ἢ τῶν καθ' ἕκαστα, ἅτινα μῆτε ὑπὸ τὴν τοῦ γένους μῆτε ὑπὸ τὴν τοῦ εἶδους ἔννοιαν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι, συγκατέλεξεν ἐν τῇ τῶν ἀπείρων τάξει. Παρακατιόντες δὲ θέλομεν ἰδεῖν, ὅτι ὁ Πλάτων οὐ μόνον τὰ καθ' ἕκαστα ἀποκαλεῖ ἄπειρα, ἀλλὰ καὶ ἐπεκτείνει ἔτι μᾶλλον τὴν τοῦ ἀπείρου σημασίαν ἐκλαμβάνων αὐτὸ ὡς ἐν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς παγκοσμίου ὑπάρξεως.

Ἀλλὰ τὸν Σωκράτη καὶ προλαβόντως μεταξὺ λέγοντα περὶ μεθόδου, καὶ νῦν αὖθις καταπαύσαντα τὸν λόγον ἐπερωτᾷ ὁ Φίλητος, πρὸς τί τείνουσι τὰ εἰρημένα; τίνα ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν; Ἐξεπίτηδες διήλθον ταῦτα, ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης ἵνα γένηται καταφανές ὅτι, ὡς περὶ παντὸς ἄλλου πράγματος οὕτω καὶ περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιζητῇ τις τὴν τοῦ γένους ἔννοιαν ἵνα ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως ἐφαρμόζῃ αὐτὴν ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἀπ' ἐναντίας νὰ περιπλανᾶται ἐντὸς τῆς ἀπείρου ποικιλίας τῶν ἡδέων καὶ τῶν ἐπιστητῶν, ἀλλ' ἀνάγκη ν' ἀπαριθμῇ τὰ διάφορα ἑκατέρων εἶδη πρὶν ἢ περιέλθωσιν εἰς τὸ ἄπειρον. Ὅθεν ἵνα εὐκολώτερον λυθῇ τὸ ἐξ ἀρχῆς προτεθὲν ζήτημα, ἂν ἡ ἡδονὴ ἢ ἡ ἐπιστήμη ἦναι προτιμητέα, δέον ὅπως ἑκατέρα αὐτῶν ἐπιμελῶς ἀναλυομένη ὑποβληθῇ εἰς ἀκριβῆ τῶν μερῶν αὐτῆς διάκρισιν καὶ διαίρεσιν.

Πλὴν ὁ Πρωτάρχος συνειδὼς τὴν ἀπορίαν εἰς ἣν τὸν ἐνέδωκεν ὁ Σωκράτης, προτρέπει αὐτὸν νὰ διεξαγάγῃ μόνος του τὴν συζήτησιν, εἴτε διαίρων αὐτὸς τὰ εἶδη τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, εἴτε καὶ παραιτῶν τὴν διαίρεσιν, ἂν θέλῃ καὶ δύναιται νὰ ἐξηγήσῃ ἄλλως πως τὰ νῦν ἀμφισβητούμενα.

Ὁ Σωκράτης οὖν ἐνδοὺς εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Πρωτάρχου, συγκατατίθεται ὅπως ἐπὶ τοῦ πρῶτος

ἀποστῇ τῶν λεπτολόγων περιστροφῶν τῆς συζητήσεως, τρεπόμενος ὁδὸν συντομωτέραν καὶ εὐθύτερον ἄγουσαν ἐπὶ τὸ σκοπούμενον τέρμα. Ὅθεν ὁ ἄλλοις αὐτὸς τρόπος καθ' ὃν ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται τὸ θέμα του, δύναιται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπεισόδιον ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον Τμήμα.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΣΙΑΜ.

Εἰς τὰ ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κ. Γκρεᾶν δημοσιευθέντα *Χρονικά τῶν περιηγήσεων*, ἀναγινώσκομεν περίεργά τινα ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων τῆς Σιάμ. Τούτων τινὰ, τὰ περιεργότερα, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Παρθένου*.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σιάμ, φύσει σοφοὶ καὶ χαρῶν κτῆρος εὐαρέστου, προσκολλῶνται πάντοτε εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ περιποιῶνται αὐτὴν δαφιλέστατα. Ἡ αὐτοκτονία, ἥτις ἐστὶ κοινοτάτη παρὰ τοῖς γείτοσιν αὐτῶν, εἰς αὐτοὺς εἶναι ἄγνωστος.

Οἱ ἱατροὶ διήρηνται εἰς δύο σώματα, ὧν τὸ μὲν θεραπεύει τὰ ἐσωτερικά, τὸ δὲ τὰ ἐξωτερικά νοσήματα· δηλαδὴ διαιροῦνται ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι εἰς ἱατροὺς καὶ εἰς χειρουργούς. Ἄπειρον πλῆθος ἱατρῶν εὐρίσκεται εἰς Σιάμ, ἀλλὰ πρωτότυπον καὶ σωτήριον ἔθιμον προστατεύει κατ' εὐτυχίαν τοὺς ἀσθενεῖς ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀγυρτείας· δηλαδὴ ὁ ἱατρός δὲν ἀνταμείβεται πρὸ τῆς θεραπείας.

Ὅταν ἀσθενήσῃ τις καλεῖται ὁ ἱατρός· ἡ δὲ πρώτη ἐρώτησις ἣν ἀποτείνουσιν εἰς αὐτὸν εἶναι: «Δύναιται νὰ τὸν θεραπεύσῃς;» Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀσθενοῦς ὁ ἱατρός ἀποκρίνεται πάντοτε σχεδὸν καταφατικῶς. Τότε ἐγγράφως συμβάλλονται περὶ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ θέλει λάβει ὁ ἱατρός ἐν περιπτώσει ἐντελοῦς θεραπείας· ἔπειτα ἀνάπτουσι δύο κηρία πρὸς τιμὴν τοῦ δαίμονος τῆς ἱατρικῆς, καὶ δίδουσιν ἕξ *σαλούγκ* (δραχμᾶς 5) δι' ἑξοδα φαρμάκων.

Ἐὰν ἡ ὑγεία τοῦ ἀσθενοῦς βελτιωθῇ, αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἱατροῦ ἐξακολουθοῦσιν· ἀλλ' ἐὰν κρίνῃ τὸ νόσημα ἀνίατον, διακόπτει τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὸ συμβόλαιον ἀκυροῦται αὐτοδικαίως.

Ἰδοὺ καὶ συνταγὴ ἱατροῦ ἀφορῶσα εἰς πυρετὸν ἐλαφρόν.

«Λάβε τεμάχια κεράτων ῥινοκέρωτος, ὀδόντων ἐλέφαντος, τίγρεως, κροκοδείλου καὶ ἄρκτου· τρία τεμάχια ὀστέων γυπὸς, κόρακος καὶ χηνός· ἐν τεμάχιον κέρτος ἀγριοβουβάλου καὶ ἐν τεμάχιον κέρτος ἐλάφου· πρὸς τούτοις δὲ τεμάχιον ξύλου σαν-